

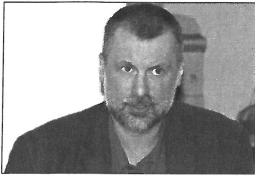

5 948491 060019

2013. október 24.
XXIII. évfolyam, 42. szám
24 oldal
Ára: 2,50 lej, 199 Ft

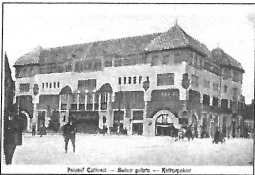
ERDÉLYI NAPLÓ

POLGÁRI HETILAP

Interjú

**4 Kántor Zoltán
közösségi tettekről**

Iránytű

**9 Szecessziós séta
Marosvásárhelyen**

Kultúrtér

**11 Frankfurti
könyvvásár**

Megamenedelés az autonómiáért

Minden idők leghosszabb, 54 kilométeres székelyföldi menetoszlopa készül összeállni október 27-én a háromszéki Bereck és Kőkös község között. A több mint százezer főnek ígérkező tömegdemonstráció résztvevői a román közigazgatási elképzelések ellen,

illetve a székely autonómia mellett hallatják a hangjukat. A Székely Nemzeti Tanács kezdeményezése a szeptemberi katalán évlánc (képiükön jobbra) székelyföldi „kisöccse”.

ÍRÁSAINK A 4., 6. ÉS 7. OLDALON

Magyar október: Rácz Sándor utolsó vendége

Néhány hónapja, 2013. április 30-án hunyt el az 1956-os forradalom legendás vezéralakja, a Nagy-Budapesti Központi Munkástanács elnöke, Rácz Sándor. Egy róla készített 2009-es interjúval emlékezünk a 20. század nagy magyar szabadságharcára. Beszélgetőpartnerünk Gabriele Benzan volt, a 2010-ben elhunyt olasz újságíró egy szívbeli ügy miatt

vált a forradalmi események aktív krónikásává, és talán Rácz Sándor életének megmentőjévé. Rácz előre látta sorsát, tisztában volt azzal, hogy forradalmi tevékenysége miatt letartóztatják. Az *Il Giornio* című olasz lap vezető hírként, címlapon közölte Gabriel Benzan írását a magyar forradalmárról.

INTERJÚNK A 8. OLDALON

A kézfogás forradalma

CSINTA SAMU

Ha a forradalom vagy ellenforradalom „dilemmán” túl is jutotunk, még mindig sok és meglepő kérdés bukkan fel 1956 kapcsán. Például az, hogy vajon milyen mértékű tudatosság vezette a pesti utcára azokat a tizenéves srácokat, akiket aztán halomra gyilkolt vagy ítélt hosszú börtönövekre a megtorló kommunista hatalom. A kérdésben az igazán veszélyes az, hogy jó adag, racionálisan aligha kétségbevonható igazság rejtőzködik benne. Mert a pesti vagy erdélyi srácok közül minden bizonnyal csak nagyon kevesen tudták volna szabatosan megfogalmazni azt a szabadság iránti szomjat, amely ott lappangott a sztálinista típusú

elnyomást nyújtó társadalomban. Miközben biztosan jócskán akadtak olyan suhancok is, akiket a lőfegyverhasználat varázsa, az életkorra jellemző kalandvágy sodort egy alapvetően tiszta ügy mellé.

Kétségtelen: a nagy közösségi cselekvések előidézésében vagy befolyásolásában igen csak vegyülnek ösztönelemek, amelyek letisztulása jó irányba viheti az ügyet, illetve elértéktelenítheti a legnemesebb törekvést is. Ezért aztán a különböző tömegmozdulások szervezőit esetenként legalább akkora erőfeszítésre kényszeríti az események közben tartása, mint az előzetes mozgóztatás. Eppen ezért roppant fontos minél több tudatos elem bevitele a küszöbön álló nagy székely letisztulásba is. A politikai pártok és politika közeli civil szervezetek közös erőfeszítése eredményeként összeálló menetoszlop résztvevői között minden bizonnyal túlsúlyban lesznek az autonómiához érzelmi szempontból kötődők. Ami egyelőre rendjén lévő és természetes. A Kőkös és Bereck közötti országútról ugyanis első-

sorban nem politikatudományi értekezéseket kellene majd világgá kürtölniük – vagy agyonhallgatniuk – a román hírtelevízióknak és a Duna Tévének, hanem egy több mint egymillió lélekszámú nemzet százezer léptékű képviseletének méltóságát, határozott üzenetét.

A székelyföldi menedelés arra is jó lehet, hogy legalább részleges választ adjon a lankadni nem akaró kérdésre: mit segítené a Partiumban, netán a szórványban élő magyaroknak Székelyföld autonómiája? A jelen lévő nem székelyföldiek elsősorban a közösségi élmény révén érezhetik meg az autonómiatörekvések inspiráló, mobilizáló erejét. A területi autonómiának ugyanis csak az egyik dimenziója szól a nemzeti identitásról, az autonómia elsősorban saját döntési jogot jelent az oktatás, a nyelvhasználat, a helyi adók ügyében.

A székelyföldi „forradalom” túl van a forrófejűség szakaszán, de még jóval innen az alapos tudatosodáson. Az 54 kilométeren átnyúló kézfogás viszont már ebbe az irányba mutat.

Interjú

Aktív várakozástól a politikai cselekvésig

Beszélgetés Kántor Zoltánnal, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatójával

Százezres nagyságrendű részvételt ígér a Székelyföld autonómiájáért, a romániai régióátszervezés elleni tiltakozás céljából október 27-én szervezendő Székelyek Nagy Menetelése. Kántor Zoltán szociológus-politológussal, a budapesti Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatójával arról is beszélünk, miért kell jelen lennie a partiumi magyaroknak is a Kökös és Bereck közötti útszakaszon.

CSINTA SAMU

– Mit üzen önnek a várhatóan magas létszámú részvétel: az erdélyi magyarok megtanulták az érdekérvényesítés, a véleménynyilvánításnak ezt a változatát? Több mint két évtizednyi passzivitás után hogyan helyezhető be ez a tiltakozási forma az erdélyi közegbe?

– Hosszú út végén van e tekintetben a székelyföldi magyarság. Múltan csak a '89-es forradalom alkalmával, illetve annak környékén találkozhatott tömegtüntetésekkel, a marosvásárhelyi fekete március alaposan el is vette a kedvét az utcai megmozdulásoktól. Azt követően a közelmúltig alig volt utcai megnyilvánulás, párhuzamban azzal, hogy a magyar közösségek számára szinte morálisan kötelező alapelv volt a békés úton való véleménynyilvánítás. Miközben több jel is azt igazolta, hogy mindezt nem honorálja a román többség állam. És bár egyáltalán nem pártolom az észak-írországi vagy baszkföldi típusú erőszakos megnyilvánulásokat, azt mondom: ha ez a teljesen parlamenti tárgyalásos úton zajló politizálás nem vezetett a kívánt eredményekhez, akkor egy közösségnek az utcán is meg kell mutatnia magát. A közelmúlt hasonló megnyilvánulásai – a néhány évvel ezelőtti, a román hatalom által közvélemény-kutatásnak aláminősített

„A környező országokban több kisebbségi jog van érvényben, mint amennyivel valóban élnek is az érintett közösségek.”

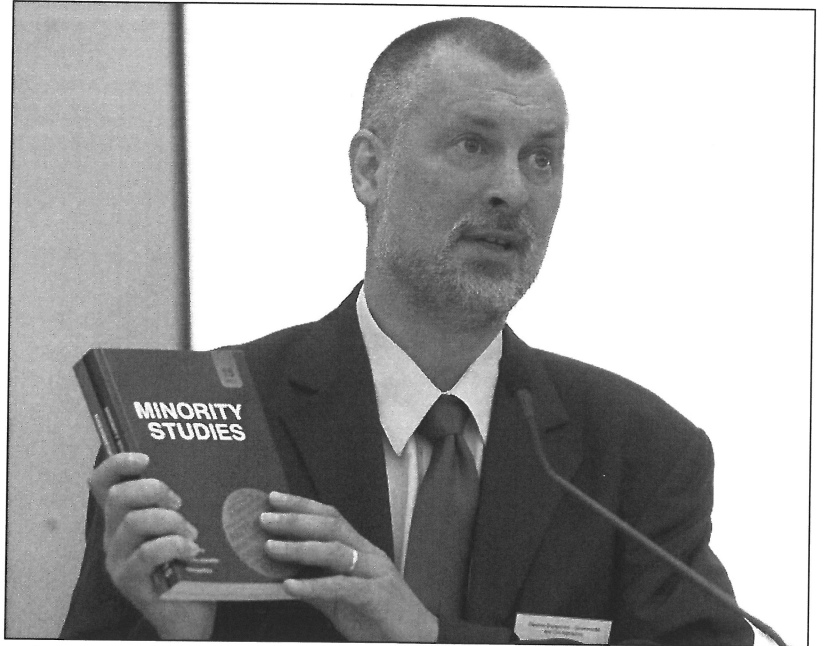
erő, ha egy nyugati modellre tudunk utalni, ellenkező esetben az ottani közvélemény hajlamos úgy tekinteni a székelyföldi közösségre, mint partikuláris, zavarkeltó érdekek csoportosulására. Amire a román államhatalom jó érzékkel rá is játszik. Újra és újra tudatosítani kell valamennyi szereplővel, hogy a szándék az autonómia, nem pedig az elszakadás – mindez a folyamatban lévő politikai-társadalmi átalakulás tükrében. Romániában zajlanak az alkotmánymódosítás, a régióátszervezések tárgyalásai, most aktuális hát a kérdés. Ha már megszületnek a döntések, sokkal nehezebbé válik az egész, nem beszélve arról az önvádról, hogy nem mentünk ki, amikor kellett. Ezt végig kell csinálni. A romániai magyarság már a falig hátrált a régióátalakítás ügyében, nincs tovább, most kell lépni. Egyértelművé kell tenni a román többség számára, hogy a jelenlegi tendenciák túlmennek a magyar közösség túróképességének a határán.

– Az autonómia fogalmának tisztázása, eszközeinek-lehetőségeinek tudatosítása tekintetében továbbra is súlyos hiányosságok tapasztalhatók. Hogyan lehetne közelebb jutni az érdemi beszédhez?

– Azt hiszem, leszögezhetjük: sokkal többen hiszik, hogy tisztában vannak, mi az autonómia, mint ahányan ténylegesen tudják is. Az egész annyira evidens, az em-
berek olyan mértékben szeretnek az önrendelkezést, annyira jelen van a közdiskurzusban, a politikai elit tagjain túl még is csak kevesen tudnának válaszolni arra, hogy lényegében mi is az autonómia. A tudatosítás keretében nem csak a nagy célt kellene kommunikálni, hanem

Kántor Zoltán

Szociológus, politológus, 1968-ban született Temesváron. Szociológusi diplomáját a Temesvári Tudományegyetemen szerezte 1995-ben. Tanulmányait a Central European University Politikatudományi, majd a CEU Nacionalizmus Tanulmányok szakán folytatta. 2000-ben az ELTE Szociológia szakán MA fokozatot szerzett. Politikatudományi doktori fokozatát az ELTE-n szerezte. 1998-99-ben ösztöndíjas az Edinburgh-i Egyetemen. 1999-2006 között kutatóként dolgozott a Teleki László Intézet Közép-Európa Tanulmányok Központjában, 2006-2011 között a Magyar Külügyi Intézetben, jelenleg a Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatója. Korábban a *Regio* folyóirat szerkesztője, illetve az angol nyelven megjelenő *Regio* főszerkesztője, a *Magyar Kisebbség* című folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, a *Kisebbségkutatás* folyóirat szerkesztője. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója. Kutatási területei: nemzeti kisebbségek, nacionalizmus, Románia, határon túli magyarok, státustörvény, állampolgárság, etnikai pártok.

azt is, hogy mit jelent. Például a döntés felelősségét, azt, hogy egy-egy rossz döntés esetében már nem lehet Bukarestre mutogatni. Ez mind-mind a tanulási folyamat része. Fontos már most készülni a majdani állapotokra, közösségerősítő-összefogó cselekedetként számos, törvény által már ma is biztosított dologt megvalósítani, életbe léptetni. Folyamatosan tenni kell azért, hogy az autonómiára való „aktív várakozás” közben ne gyengüljön le a társadalom.

– Milyen „terápiát” tartana célravezetőnek?

– Például a kisebbségi jogok jóval tudatosabb érvényesítését. A környező országokban sokkal több kisebbségi jog van érvényben – amelyek önmagukban természetesen nem elegendők a külhoni magyarság hosszútávú reprodukciójának biztosításához –, mint amennyivel valóban élnek is az érintett közösségek. Részben mert nem tudnak róla, vagy mert nem tartják fontosnak, legtovább helyen a többségi állam is igyekszik elbátortalanítani ezeket a próbálkozásokat. Miközben amúgy sincs garancia, hogy nagyon gyorsan elterjednének. Kellene hozzá azok a bátor emberek,

akik vállalják, hogy jogérvényesítő erőfeszítéseik következményeként a saját ügyük megoldása akár két hónapot is késik, vagy hogy több illetékbélyeget kell vásárolniuk. Egészen addig, míg az egész be nem indul, nem válik mindennapi gyakorlattá. Örvendetes fejlemény, hogy Kárpát-medence szerte fiatalok kezdeményezik a hasonló ügyek képviselését: Erdélyben az Igen, tessék! mozgalom, a CEMO Marosvásárhelyen vagy a Mikó Imre Jogvédő Szolgálat, Felvidéken pedig a Kétnyelvű Dél-Szlovákiáért vagy a Pro Civis Egyesület.

– A kedvező jelek ellenére az emberek között továbbra is makacsul tartja magát a kérdés: Székelyföld autonómiája miért lenne jó mondjuk a partiumi magyaroknak?

– A kérdés értelmezéséhez érdemes néhány dolgot leszögezni. Egyrészt azt, hogy az autonómia-törekvéseknek, magának az autonómiának is jóval nagyobb hagyománya van Székelyföldön, mint Partiumban, ahol a politika csak a legutóbbi időszakban fogalmazta meg egy esetleges autonómia célként való kitűzését. Másrészt az etnikai arányok és a két régió eltérő földrajzi helyzete is magyarázó ok: Partiumban a magyar és a román etnikum egymás mellett, kölcsönhatásban él, míg Székelyföldön markáns az elkülönülés a két etnikum között. Székelyföldön még most is egy esetleges területi autonómia nemzeti identitással kapcsolatos funkciói kerülnek előtérbe, a gazdasági és egyéb szakpolitikai funkciók találgalása egyelőre háttérbe szorul. A kérdés a közbeszédben is hasonló módon jelentkezik, ezért a partiumi magyarok számára kevésbé tűnik megvalósíthatónak a dolog, az így artikulált célokat pedig kevésbé érzik közelinek. Miközben a területi autonómiának csupán az egyik dimenziója szól a nem-

zeti identitásról, a nyelvhasználatról. Közelebb kell hozni az autonómia kínálta előnyöket. Egy kutatói előadás legfeljebb az egyetemistáknak hasznos, mindenki másnak azt is el kell mondani, hogy az autonómia saját döntési jogot jelent az oktatás, a nyelvhasználat, a helyi adók ügyében. A partiumi magyarság számára viszont inspiráló lehet a székelyföldi autonómia, és mobilizáló erejük a jelenlegi autonómia-törekvések. A székelyföldi autonómia egyfajta háttérország is lehet az Erdély egyéb vidékein élő magyarok számára.

– A tömeges véleménynyilvánítás remélhetőleg agyonhallgathatatlan tényén túl milyen hozadéka lehet még a menetelésnek?

– Meggyőződésem, hogy az élmény is roppant fontos lesz a jelenlévők számára. Amikor mi '89-ben Temesváron skandáltuk, hogy „Le Ceausescuval!” – vagy előtte 1989. december 15-én a néma kiállás Tótkés Lászlóért – bármikor lelőhettek volna, mégsem jutott eszünkbe félni, olyan védettséget kölcsönzött a közösség, hogy nem is fogtuk fel, milyen veszélyben forgunk. A menetelők számára ez a fajta közös élmény felbecsülhetetlen értéket jelent majd. Miroslav Hroch cseh történész szerint egy nemzetről attól a pillanattól beszélhetünk, amikor megvalósítja az első közös politikai cselekvést, mint közösségteremtő mozzanatot. Ez a menetelés azt a hitet is erősítheti, hogy igen, lehetséges, igen, képesek vagyunk összefogni. A tüntetés és a saját közösség mobilizálása azonban csak eszköz. Ezzel párhuzamosan a nemzetközi – politikai és tudományos – fórumokon megfelelő szakmai megalkalmazottsággal kell elmagyarázni a külhoni magyarok igényeit, és az adott állam többsége fele is érthető módon kell kommunikálni az igényeket.